

УДК 72.01

Броннікова С.С.*канд.арх., асистент кафедри
основ архітектури**Харківського національного університету
міського господарства ім. О.М.Бекетова*

СУЧАСНІ ТЕДЕНЦІЇ В ФОРМУВАННІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПРОСТОРІВ У БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ГРОМАДСЬКИХ КОМПЛЕКСАХ

Анотація: *Розглядається питання актуальності формування рекреаційних просторів в структурі громадських комплексів, проблеми організації комфортного для людини середовища інтер'єрних просторів. Виділено найбільш значущі рекреаційні простори в структурі сучасних громадських комплексів, позначені їх функції та завдання.*

Ключові слова: *рекреаційний простір, багатофункціональні громадські комплекси, атриум, зимовий сад, сад на даху, зелений фасад*

Внесення природних елементів середовища в простір громадських будівель обумовлено потребою людини бути ближче до природи. Вченими доведено, що контакт людини з елементами природного середовища позитивно впливає на емоційний та психологічний стан людини, покращує настрій, знімає стреси, підвищує його працездатність та ін.

В даний час в організації комфортного для людини середовища інтер'єрів громадських будівель існує ряд проблем. Несприятливий вплив таких чинників, як штучне світло, шум, синтетичні оздоблювальні матеріали, забруднення повітря і нестача місць для рекреації, призводить до підвищення стомлюваності людини, зниження продуктивності праці і негативно позначається на фізичному і психологічному стані. Переважання в дизайні інтер'єрів сучасних громадських будівель ідей раціоналізму і функціональності над естетичним виглядом приміщень, не сприяє формуванню позитивного емоційного стану, яке є невід'ємним елементом психологічного здоров'я людини. Безперервно зростаючий рівень урбанізації веде до стрімкого віддалення людини від природного середовища існування, що згубно впливає на його фізичний і емоційний стан. Людина проводить в приміщенні дві третини життя, і значну частину часу - в приміщеннях громадського призначення.

Створення комфортного, екологічно чистого і естетично привабливого середовища, за допомогою впровадження в структуру багатофункціональних

громадських комплексів рекреаційних просторів з рослинними компонентами, допоможе посприяти вирішенню низки наведених вище проблем.

Сьогодні усвіті простежується явна тенденція популяризації формату багатофункціональних комплексів. Поєднання функцій в одному місці міського середовища, їх адаптація під нові умови середовища служить явною перевагою перед монофункціональними об'єктами. З моменту свого виникнення багатофункціональна будівля зазнавала ряд змін, в залежності від часу появи в міському середовищі, типу міського середовища і ряду інших чинників [3]. В сучасних громадських комплексах формується багатофункціональна структура, в якій планувальна структура, склад, взаємозв'язок і параметри приміщень визначаються вимогами функціонально-технологічних процесів, що протікають в цьому комплексі. Система суспільно-рекреаційних просторів, тобто інфраструктура всіх соціально-технологічних зв'язків центру, є важливою складовою проектного ядра, з якого розвивається вся матеріально-просторова структура багатофункціонального комплексу.[1] У цій структурі виділяються основні функції, що визначають призначення даного комплексу, і другорядні процеси, що мають допоміжне призначення. Виходячи з цього формується склад головних приміщень і допоміжних.

Основою проектування громадського комплексу є формування його рекреаційно-комунікаційного каркаса, а саме: атриум, рекреація, фойє, розподільчий простір (вестибюль), холи, сходи (зовнішні і внутрішні), ліфти, ескалатори, галереї. Як показує проведений аналіз, елементи природного середовища включаються в усі типи інтер'єрів громадських просторів, але особливо в інтер'єри рекреаційно-комунікаційного каркаса, такі як атриум, вестибюль, хол. Такі простори в громадських будівлях призначені для транзиту або короткочасного відпочинку і більш ефективного впливу елементів природного середовища на людину.[2]

Аналіз практики проектування і будівництва громадських будівель з використанням елементів природного середовища, свідчить про велику різноманітність архітектурно-художніх, композиційних і технічних прийомів їх вирішення і включення в об'ємно-просторову структуру комплексів [4]. Громадські будівлі за своєю соціальною значимістю належать до сфери обслуговуючої діяльності, їх просторова організація створює умови для здійснення процесів споживання матеріального і духовного продукту.

Просторова і планувальна структура суспільних комплексів відображає характер взаємозв'язку і взаємозалежності основних функціональних процесів, що в свою чергу формує основні типи просторової структури: I тип - простір споживання (її характеризують відвідувачі); II тип - простір обслуговування

(персонал). Елементи природного середовища включаються в планувальну структуру цих двох типів просторів.

Функції рекреаційних просторів в структурі громадських комплексів досить різноманітні. До них слід віднести:

- просторово-організуючу (об'єднання або розділення різних по функції зон)
- архітектурно-художню (формування просторів з високими естетичними характеристиками);
- релаксаційно-оздоровчу (формування просторів з високими психофізіологічними впливом - зняття стомлюваності, стресів, поліпшення настрою);
- санаційну (поліпшення екологічних характеристик, знезараження повітря, пилепоглинання, фітонізація середовища);
- захисну (утилітарно-функціональну) забезпечення комфортного температурного режиму, необхідної вологості повітря, сонцезахист, шумопоглинання, зняття негативних впливів штучного середовища.
- соціальну (гуманізація середовища спілкування, здійснення більш успішних ділових контактів, естетичне і моральне виховання).

Слід зазначити, що рекреаційні простори виконують в основному релаксаційно-оздоровчу, архітектурно-художню і соціальну функції. Вони мають чіткі фізичні параметри і різноманітний характер розміщення в структурі громадських будівель. У формуванні рекреаційних просторів велику роль надають соціальним, функціональним і кліматичним чинникам. Кліматичні особливості розміщення громадських будівель обумовлюють створення ізольованих від зовнішніх впливів рекреаційних просторів, частково або повністю відкритих.

До ізольованих (закритих) від зовнішніх впливів рекреаційних просторів для короткочасного відпочинку слід віднести: вестибюлі, еркери, невеликі простори кишенькового типу вздовж комунікаційних коридорів, відокремлені рекреаційні приміщення, зимові сади, які розташовані ізольовано в структурі будівлі, інтегровані рекреаційні простори атріумного типу, приміщення мансардного типу, які експлуатуються як рекреаційних цілях. Ця категорія приміщень служить перш за все для повсякденного, цілорічного легкодоступного спілкування людини з природою. Ці приміщення повинні бути безпосередньо пов'язані з усією планувальною структурою споруди і складати органічне з ним ціле.

До рекреаційних просторів відкритого типу слід віднести: балкони, лоджії, галереї, тераси, експлуатовані в рекреаційних цілях, плоскі дахи громадських будівель, внутрішні дворики. Ця категорія просторів служить для зв'язку

внутрішніх приміщень споруди з його зовнішнім виглядом. Всі перераховані відкриті рекреаційні простору можуть бути частково закритими від зовнішніх впливів і представляти комбінований прийом організації простору.

Формування рекреаційних просторів в громадських комплексах здійснюється за рахунок використання різноманітних рослин-живих, засушених, штучних. Для створення флора- і фітокомпозицій застосовуються такі основні види рослин: декоративно-листяні; декоративно-квітучі; декоративно-плодові; ампельні і в'юнкові; сукуленти. Використовуються стаціонарні рослинні угруповання, та які можуть трансформуватися. При формуванні рослинних угруповань враховуються санітарно-гігієнічні характеристики приміщень (освітленість, тривалість інсоляції, температурний режим, вологість і чистота повітря), а також візуальні зв'язки з навколишнім середовищем. Це досягається розкриттям внутрішнього простору на елементи "природного середовища" через панорамні вікна, влаштування атріумних просторів, лоджій, терас, розсувних стінок. Використання прийомів флора- і фітодизайну в даний час набуло великого поширення при проектуванні і оформленні багатофункціональних просторів завдяки високим естетичним, екологічним характеристикам.

Зимові сади, що виходять на фасади споруд, повинні створювати види живого пейзажу за склом, своєрідну картину в рамі конструкцій будівлі. Така картина може мати кілька планів, включати природні компоненти і добре проглядатися в денний і вечірній час. Для того щоб в денний час промені сонця не заважали бачити інтер'єр зимового саду, слід його вітражі притінити сонцезахисними конструкціями. Сам вітраж краще робити з великорозмірного вітринного скла і застосовувати тонкі металеві палітурки. Хороший ефект дає внутрішнє освітлення зимового саду.

В інтер'єрах громадських комплексів особливу і найбільш значиму роль в створенні просторів з елементами природного середовища, мають атріумні простори, рекреаційні простори на плоских дахах і в приміщеннях мансардного типу.

Атріумні простори в структурі громадських будівель мають великий потенціал в плані створення комфортного середовища в умовах постійно зростаючої урбанізації і все більшого відриву людини від природного середовища. Вони широко застосовуються у світовій практиці проектування і будівництва багатофункціональних комплексів. "Атріум" - початкове значення (внутрішній вхідний дворик) - вхідний простір, як правило, розвинений в вертикальному напрямку. Рекреаційні простори атріумного типу виказують цінності споглядальності властиві східним культурам. Вони володіють високим емоційним і релаксаційним впливом. Їх формування здійснюється з використанням усіх елементів природного середовища. У свою планувальну

структуру атріумні простори включають прогулянкові маршрути, зони короткочасного відпочинку і спілкування, різні точки огляду для сприйняття ландшафтних фрагментів. Їх просторова структура досить різноманітна. Також проектування атріумних просторів, що мають теплий двір, економічно виправдано, а прозора покрівля збільшує відсоток освітлення приміщень, звернених у двір, що дозволяє економити енергоресурси.

Рекреаційні простори на плоских дахах громадських будівель також набувають все більшого поширення. Вони відрізняються за формою, архітектурою, ландшафтним оформленням і конструктивними рішеннями. Експлуатовані дахи створюються в громадських комплексах для вирішення різноманітних рекреаційних завдань. Слід зазначити, що використання мансардних просторів і плоских покрівель в рекреаційних цілях буде сприяти отриманню економічного ефекту (раціональне використання міських земель), поліпшенню екологічних параметрів середовища в містах і створенню більш розгалуженої системи культурного обслуговування (поява нових об'єктів спілкування і відпочинку).

Широко освоюється вільний простір під спорудами, який формується при підйомі їх над рівнем землі. Відкритий простір першого рівня споруд може значно збільшити територію міста. Цей економічний ефект можливо посилити, якщо виходить сформувати простірз рекреаційної функцією, тобто для створення в міському оточенні безперервного природного середовища.

Сучасним напрямком в привнесенні природних компонентів в структуру суспільних комплексів - це фасадна система озеленення. Серед елементів фасадів, що використовуються для природного оформлення, маються на увазі перш за все поверхні стін, а також лоджії, балкони та еркери. Види і особливості конструкцій системи зовнішнього озеленення умовно можна розділити на наступні види: зелені фасади; живі стіни; вертикальні сади; висячі сади; біо-шейдери; біо-фасади. Фасадна система озеленення позитивно відбивається на показниках рівня енергоспоживання - підвищуючи теплоізоляцію і знижуючи тепловтрати через огорожувальні конструкції, забезпечуючи сонцезахист, охолодження за рахунок випаровування вологи і зниження швидкості вітру. Затінення рослинами знижує температурний градієнт на внутрішній і зовнішній поверхні огорожувальних конструкцій, що знижує споживання електроенергії будівлею. Будинки з вертикальним лісом надають екологічний ефект рівний наявності лісопаркової зони в 50 тис. М2, захищають від спеки, підвищують вологість, а також перешкоджають попаданню пилу і смогу у внутрішній простір. Декорована поверхня стін вертикальною рослинністю дозволяє виявити тектоніку споруди, живописно оформити акцентну частину фасадів споруди і

застосовується замість облицювання. Слід враховувати сезонні зміни рослинності як в екстер'єрі, так і в інтер'єрі споруд[5].

Найбільш значимі і перспективні рекреаційні простору в структурі громадських будівель	
Атріум	Сад на искусственном основании
	
Зимовий сад	Фасадна система озеленення
	

Створення рекреаційних просторів в структурі громадських будівель вирішує відразу кілька важливих завдань:

- раціональна об'ємно-просторова організація внутрішнього середовища - рекреаційні простору можуть як розділяти, так і об'єднувати різні функціональні зони громадського комплексу, будучи рекреаційно-комунікаційним каркасом;
- формування просторів з високими естетичними характеристиками - створення імітації природного ландшафту, візуальні зв'язки з навколишнім середовищем;
- формування рекреаційних просторів з позитивним психофізіологічним впливом - зняття стомлюваності, стресів;
- підвищення екологічних характеристик і зняття негативних впливів штучного середовища - знезараження повітря, пилопоглинання, фітонізація середовища, забезпечення комфортного температурного режиму, необхідної вологості повітря, сонцезахист, шумопоглинання;
- значна економія енергоресурсів, зниження споживання електроенергії будівлею, підвищення теплоізоляції, зменшення тепловтрати через огорожувальні конструкції, забезпечення сонцезахисту.

Література:

1. Гейл Я. Жизнь среди зданий: Использование общественных пространств / Ян Гейл. - Концерн «КРОСТ», пер. с англ. - М.: Альпина Паблишер, 2012. - 200 с.
2. Гейл, Я. Москва на пути к городу для людей: Общественные пространства и общественная жизнь / Ян Гейл. - М.: Институт Генплана Москвы, 2013 - 128 с.
3. Понятие многофункционального общественного комплекса «MIXED-USE»[электронный ресурс]:<http://archvuz.ru/>; липень 2010/Режим доступу до статті: http://archvuz.ru/2010_22/34
4. Репин Ю.Г. Диалектика городского развития (архитектурно-экологические проблемы)/ Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель: Зб.н.пр.- Київ, 2001.- С.22-26.
5. Озеленение как инструмент экологических решений [электронный ресурс]:<http://zvt.abok.ru/>; 2016/ Режим доступу до статті: http://zvt.abok.ru/articles/351/Ozelenenie_kak_instrument_ekologicheskikh_reshenii

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ РЕКРЕАЦИОННЫХ ПРОСТРАНСТВ В МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ КОМПЛЕКСАХ

Аннотация: Рассматривается вопрос актуальности формирования рекреационных пространств в структуре общественных комплексов, проблемы в организации комфортной для человека среды интерьерных пространств. Выделены наиболее значимые рекреационные пространства в структуре современных общественных комплексов, обозначены их функции и задачи.

MODERN TRENDS IN FORMING RECREATIONAL SPACES IN MULTIFUNCTIONAL PUBLIC COMPLEXES

Abstract: The issue of the relevance of the formation of recreational spaces in the structure of public complexes, the problems in arranging a comfortable environment for a person's interior spaces is considered. The most significant recreational spaces in the structure of modern social complexes are singled out, their functions and tasks are indicated.